

**АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ**

**РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ**

06 вересня 2018 року

м. Ужгород

№ 57/4-р/к

Товарна біржа «Закарпатська
універсальна товарно-сировинна біржа»
вул. Богомольця, 21, м. Ужгород, 88000

Про припинення дій, які містять
ознаки порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

Адміністративна колегія Закарпатського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України за результатами розгляду матеріалів справи № 03.1-13/2017 відносно Товарної біржі «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» у зв'язку з наявністю в її діях ознак порушень законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції»

встановила:

Товарна біржа «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» (надалі - ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа», Біржа) діє на підставі Статуту, затвердженого рішенням № 2 загальних зборів від 18.02.2016 року, дата та номер запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: 20.02.2006 року, 10741020000015390.

Відповідно до підпункту 1.4 статті 1 статуту ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» одноособовим учасником біржі є громадянин України.

Частиною 3 статті 279 Господарського кодексу визначено, що Товарна біржа створюється на основі добровільного об'єднання заінтересованих суб'єктів господарювання. Засновниками і членами товарної біржі не можуть бути органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також державні і комунальні підприємства, установи та організації, що повністю або частково утримуються за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів.

Статтю 5 Закону України «Про товарну біржу» визначено, що Товарна біржа створюється на засадах добровільного об'єднання заінтересованих юридичних і фізичних осіб, яким це не заборонено чинним законодавством.

Товарна біржа «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» є юридичною особою, веде самостійний баланс, має розрахункові рахунки в банківських установах, печатку зі своїм найменуванням та інші реквізити.

Юридична адреса: вул. Богомольця, 21, м. Ужгород, 88000.

Ідентифікаційний код – 34190565.

Види діяльності Товарна біржа «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» за КВЕД:

- 46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту;
- 68.31 Агенства нерухомості;
- 70.22 Консультування з питань комерційної діяльності і керування.

Виходячи з вищезазначеного, Товарна біржа «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» є суб'єктом господарювання в розумінні абзацу 12 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

На виконання доручення Комітету від 16.03.2017 р. № 13-02/83, територіальним відділенням проведено дослідження ринку реалізації необробленої деревини, за результатами якого встановлено наступне.

Порядок реалізації усієї необробленої деревини, заготовленої підприємствами, які здійснюють заготівлю деревини як постійні користувачі лісових ресурсів, за винятком дров паливних, деревини, яка використовується для розвитку матеріально-технічної бази (будівництво, ремонт тощо) постійних лісокористувачів відповідно до затверджених кошторисів, деревини, використання якої передбачено колективними договорами, деревини для індивідуального ремонту та будівництва згідно з поданими заявами, деревини для забезпечення потреб соціальної сфери, а також деревини для забезпечення потреб виробничих деревообробних підрозділів постійних лісокористувачів, визначено Положенням про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини (далі-Положення), затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 19.02.2007 № 42, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.02.2007 за № 164/13431.

Відповідно до Положення, реалізація необробленої деревини здійснюється всіма постійними лісокористувачами через аукціони з продажу необробленої деревини на біржі, тобто через механізм продажу товару, за посередництвом якого товар отримує той із потенційних покупців - учасників аукціону, який запропонував найвищу ціну.

Товарна біржа «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» розпочала проводити біржові аукціони з продажу необробленої деревини в межах Закарпатської області з 15 червня 2016 року.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 349-р, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика), досліджено ринок послуг з організації та проведення біржових аукціонів з продажу необробленої деревини.

Встановлення об'єкта аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища.

Суб'єктом господарювання щодо якого здійснюється визначення монопольного (домінуючого) становища є ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа».

Визначення товарних меж ринку.

Відповідно до Положення, реалізація необробленої деревини всіма постійними лісокористувачами здійснюється через аукціони з продажу необробленої деревини на біржі.

Аукціони з продажу необробленої деревини проводяться 1 раз на квартал на базі товарних бірж, розташованих в обласних центрах і створених відповідно до Закону України «Про товарну біржу» та Господарського кодексу України.

На території Закарпатської області протягом II півріччя 2016 року та 9 місяців 2017 року здійснювала діяльність з продажу необробленої деревини тільки ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа».

За показниками взаємозамінності, подібності призначення, споживчих властивостей, товарними межами ринку визначено: послуги з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини (як такі, що не мають заміників).

Визначення територіальних (географічних) меж ринку.

Відповідно до пункту 1.3. Положення встановлено, що аукціони з продажу необробленої деревини проводяться 1 раз у квартал на базі товарних бірж, розташованих в обласних центрах і створених відповідно до Закону України «Про товарну біржу» та Господарського кодексу України.

В межах Закарпатської області на протязі II півріччя 2016 року та 9 місяців 2017 року аукціони з продажу необробленої деревини проводилися виключно на ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа», конкурентів, зазначений суб'єкт господарювання у визначеному часовому періоді не мав.

При визначенні територіальних меж також враховано, що:

- суб'єкти господарювання - виробники та споживачі необробленої деревини знаходяться в одному регіоні та мають технологічні зв'язки;
- у зв'язку з цим порівняно невисокий рівень транспортних витрат, враховуючи у тому числі необхідність транспортування спеціалізованим автотранспортом.

Таким чином, для споживачів Закарпатської області отримання послуг з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини за межами діяльності ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» є недоцільним.

Враховуючи викладене, територіальними (географічними) межами ринку, який досліджується, визначено територію Закарпатської області.

Визначення часових меж ринку.

Реалізація необробленої деревини відбувається на аукціонах з продажу необробленої деревини, проведених ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» у період з II півріччя 2016 року та 9 місяців 2017 року.

Отже, часовими межами ринку, який досліджується, визначено період - II півріччя 2016 року та 9 місяців 2017 року, тобто, проміжок часу, протягом якого сукупність товаро - грошових відносин між продавцем та споживачами послуг з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, укладення та реєстрації відповідних біржових угод, утворила ринок товару із сталою структурою. Зокрема, сталість ринкової структури підтверджується тим, що Продавцем послуг протягом вказаного періоду була ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа», а споживачами - Покупці (суб'єкти господарювання, незалежно від форм власності, резиденти України, які - подали заявки і мали можливість придбати чи придбали необроблену деревину на Товарній біржі «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа»).

Встановлення переліку споживачів.

Споживачами послуг з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини є суб'єкти господарювання, незалежно від форм власності, резиденти України, які в установленому порядку мали можливість чи придбали необроблену деревину на ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа».

Визначення бар'єрів вступу (виходу) на ринок та потенційних конкурентів.

Відповідно до угод на організацію та проведення аукціонних торгів з продажу ресурсів необробленої деревини лісові, лісодослідні та лісомисливські господарства Закарпатської області призначили ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» організатором аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини.

Конкуренти ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» на досліджуваному ринку відсутні, оскільки жоден суб'єкт (новий або діючий), який надає (планує надавати) послуги, що складають товарні межі визначеного ринку, відповідно до Закону України «Про товарну біржу», Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини та відповідних угод, не має можливості надавати послуги з

організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини в досліджуваних територіальних та часових межах ринку.

Зазначені адміністративні обмеження є бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на ринок послуг з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини у визначених територіальних межах (територія розташування ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» в місті Ужгород (фактична адреса проведення аукціонів (торгів) з продажу необробленої деревини та реєстрації відповідних біржових угод).

Отже, Покупці (споживачі послуги), які подали заявки на придбання необробленої деревини на ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа», не можуть вільно обрати надавача послуг з організації та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини.

Відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» за результатами діяльності II півріччя 2016 року та 9 місяців 2017 року займала монополіне (домінуюче) становище на ринку послуг з організації та проведення біржових аукціонів з продажу необробленої деревини в межах Закарпатської області з частками відповідно по 100,00 відсотків.

Реалізація необробленої деревини всіма постійними лісокористувачами - державними підприємствами лісових, лісодослідних та лісомисливських господарств Закарпатської області, здійснюється через аукціони з продажу необробленої деревини на Біржі.

Державними підприємствами лісових, лісодослідних та лісомисливських господарств Закарпатської області в квітні 2016 року було укладено 32 угоди на організацію та проведення аукціонних торгів з продажу ресурсів необробленої деревини з ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» (№ 12-лг/2016 від 15.04.2016 року з ДП «Довжанське лісомисливське господарство», № 7-лг/2016 від 06.04.2016 року з ДП «Хустське лісодослідне господарство», № 1-лг/2016 від 05.04.2016 р. з ДП «Ужгородське лісове господарство» та ін.).

Відповідно до зазначених угод, державні підприємства лісових, лісодослідних та лісомисливських господарств призначили Біржу організатором аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини та визначили порядок розрахунків для осіб, що бажають взяти участь в аукціонних торгах в якості покупців.

Реалізація необробленої деревини, заготовленої державними підприємствами лісових, лісодослідних та лісомисливських господарств Закарпатської області здійснюється на Біржі відповідно до Регламентів про організацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини.

Проведеним аналізом Регламенту про організацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини на III та IV квартали 2016 року, затвердженого протоколом № 1 від 30 квітня 2016 року аукціонного комітету з організації та проведення аукціонних торгів та Регламенту про організацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини на I, II, III та IV квартали 2017 року, затвердженого протоколом № 12 від 08 листопада 2016 року аукціонного комітету з організації та проведення аукціонних торгів (надалі - Регламенти) встановлено, що Біржа включила додаткові умови, не передбачені Положенням про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини.

Відповідно до пункту 2.13 Положення, для участі в аукціоні покупці необробленої деревини подають біржі заяву про участь в аукціоні, до якої додаються:

- нотаріально засвідчена копія свідоцтва про державну реєстрацію підприємства (юридичної особи або фізичної особи-підприємця);
- нотаріально засвідчені копії установчих документів;
- копія свідоцтва про взяття на облік платника податків;
- довідка за підписом керівника суб'єкта господарювання щодо обсягу фактично переробленої необробленої деревини за попередній квартал, завірена печаткою;

- довіреність уповноваженим особам покупця з повноваженнями на участь в аукціоні та на підписання договорів купівлі-продажу;
- документ (копія платіжного доручення), що підтверджує перерахування гарантійного внеску.

Надання інших документів на участь в аукціоні з продажу деревини, Положенням не передбачено, даний перелік документів є вичерпним.

Однак, Біржа у пункті 2.10 вищезазначених Регламентів включила додаткові вимоги, а саме: подання довідки про наявність виробничих потужностей; бізнес-плану про заплановані щоквартальні обсяги переробки деревини для новостворених суб'єктів господарювання або тих, які тривалий час не працювали.

Крім того, пунктом 2.8 Регламенту про організацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини I, II, III, IV кв. 2017 року та I, II кв. 2018 р., розміщеному на сайті <http://ztsb.org.ua/normatyvni-dokumenty.html>, включено вимогу надання копії дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки за видом діяльності КВЕД 2010: 16.10 «Лісопильне та стругальне виробництво».

Пунктом 2.16 Регламентів передбачено право Біржі відмовити покупцям в участі в аукціонних торгах в разі їх перебування у стані реорганізації чи ліквідації.

У пункті 5.5. Регламентів зазначено: якщо переможці торгів – покупці відмовились підписати договори купівлі-продажу необробленої деревини або не підписали їх протягом 10 (десяти) календарних днів від дати отримання аукціонного свідоцтва, але не пізніше останнього робочого дня місяця, що передує початку відповідного кварталу, в якому буде проводитись поставка придбаної деревини на аукціоні, вони втрачають право на придбані обсяги продукції та гарантійні внески їм не повертається, а спрямовується на користь Замовника (4 відсотка від суми загальної вартості придбаної на торгах необробленої деревини) та Біржі (1 відсоток від суми загальної вартості придбаної на торгах необробленої деревини).

Однак, у випадку не підписання/несвоєчасного підписання договорів купівлі-продажу необробленої деревини є результатом протиправної поведінки продавця деревини та сталось з його вини, така умова не діє.

У пункті 1 вищезазначених Регламентів про організацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсу необробленої деревини зазначено, що «Для організації та проведення аукціонних торгів створено Аукціонний комітет у кількості 5 (п'ять) осіб, який:

- здійснює загальне керівництво та спостерігає за дотриманням учасниками Регламенту з організації та проведення аукціонних торгів з продажу необробленої деревини, який розробляє Біржа та затверджує Аукціонний комітет;
- затверджує порядок розрахунків, пов'язаних з проведенням аукціону, і виконання угод, укладених на аукціоні, відповідно до цього Регламенту;
- приймає рішення про проведення аукціонів або їх черговість;
- визначає день і час проведення аукціону відповідно до поданих пропозицій з урахуванням графіка проведення аукціонів на біржі;
- розглядає подані пропозиції з продажу товарів і заяви на участь в аукціоні, а також визначає їх відповідність вимогам цього Регламенту;
- має право відхилити заявку на участь в аукціоні як продавця так і покупців;
- контролює виконання біржею угоди про забезпечення організації та проведення аукціонів з продажу товарів.
- на підставі прийнятих Біржею заявок від суб'єктів господарювання, які бажають взяти участь в торгах, та інформації щодо сплати ними гарантійних внесків, надає заявникам статус учасників аукціонних торгів, про що складається протокол;
- проводить засідання від початку аукціонних торгів та до їх закінчення, після закінчення торгів складається підсумковий протокол продажу лотів на аукціонних торгах, на підставі якого Біржа готує свідоцтва переможців аукціонних торгів. затверджує типові

форми аукціонної документації та договорів з купівлі-продажу на стандартних аукціонних умовах.

Рішення Аукціонного комітету оформляється протоколом та є обов'язковими для виконання всіма учасниками аукціонних торгів з продажу необробленої деревини.» (пряма мова).

Слід також зазначити, що згідно з 2.2 Правил біржової торгівлі на Товарній біржі «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа», персональний склад Аукціонного комітету, затверджується Біржевим комітетом.

В ході розгляду справи встановлено, що аукціонний комітет з проведення аукціонних торгів з продажу необробленої деревини, безпідставно не допускав до участі в аукціонних торгах покупців.

Так, відповідно до протоколу аукціонного комітету № 17-16 від 12.12.2016 року припинено участь Товариства з обмеженою відповідальністю «ЕКО-ХОЛЬЦ» в аукціонних торгах з продажу ресурсу необробленої деревини першого, другого, третього та четвертого кварталів 2017 року, до кінця 2017 року з підстав: «невчасної сплати біржової винагороди за результатами попередніх торгів, пред'явлення копії платіжного доручення не завіреного фінансовою установою про сплату гарантійного внеску 5 відсотків від суми заявлених лотів для участі в торгах з продажу необробленої деревини заготівлі 1 кварталу 2017 року».

Відповідно до протоколів аукціонного комітету № 18-16 від 26.12.2016 року та № 02-17 від 30.01.2018 року не допускаються до участі в торгах учасники, «... які не подали на біржу копії підтверджуючих документів, що дозволяють їм займатися переробкою деревини, крім тих, які заявляються виключно на дрова, а саме:

- Дійсний дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;
- На стадії оформлення вище казаного дозволу – дійсна рахунок-угода з відповідним органом, що його надає;
- Завірена копія договору про спільну діяльність/виробництво з суб'єктом підприємницької діяльності, який має вищезазначений дозвіл та копія останнього».

Такі умови припинення участі та не допуску до участі в аукціонних торгах є безпідставними, і такими, що не відповідають вимогам Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 19.02.2007 № 42, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.02.2007р. за № 164/13431.

Відповідно до пункту 3.1 Положення організатор аукціону (біржа) організовує та проводить аукціони відповідно до чинного законодавства та правил біржової торгівлі. Зокрема біржа розробляє регламент проведення аукціону.

Відповідно до пункту 2.13 Положення передбачено вичерпний перелік документів для участі в аукціоні.

Відповідно до статті 17 Закону України "Про товарну біржу" правила біржової торгівлі розробляються відповідно до чинного законодавства і є основним документом, що регламентує порядок здійснення біржових операцій, ведення біржової торгівлі та розв'язання спорів з цих питань.

Тобто, включення до Регламенту біржі своїх правил є правом біржі, які їй надані чинним законодавством, зокрема, Законом України "Про товарну біржу".

При цьому, під час затвердження відповідних правил біржі, остання має дотримуватися вимог Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 19.02.2007 № 42.

Таким чином, Біржа не мала права включати до змісту Регламенту вимоги надання додаткових документів як такі, що суперечать суті аукціону, і як наслідок не допускати та усувати з торгів учасника, чим фактично була усунута подальша конкуренція між учасниками аукціону.

Таким чином, дії Товарної біржі «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» щодо безпідставного припинення участі окремих суб'єктів господарювання в наступних аукціонних торгах з продажу ресурсу необробленої деревини із-за невчасної сплати біржової винагороди за результатами попередніх торгів, пред'явлення копії платіжного доручення не завіреного фінансовою установою про сплату гарантійного внеску 5 відсотків від суми заявлених лотів для участі у наступних торгах з продажу необробленої деревини, вимоги додаткових документів для участі в торгах, що невідповідає вимогам Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 19.02.2007 № 42, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.02.2007 року за № 164/13431, можуть містити ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку шляхом встановлення таких умов реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно вимог частини третьої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате закривається, якщо вчинені дії не призвели до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдали значних збитків окремим особам чи суспільству.

Фактично зібраними матеріалами доведено та підтверджено доказами можливість незначного спотворення конкуренції. Звернень та скарг від споживачів та конкурентів до територіального відділення за період діяльності ТБ «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» не надходило. Тому, її дії є такими, що не призвели до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдали значних збитків окремим особам чи суспільству.

Враховуючи викладене, керуючись пунктом 10 частини п'ятої статті 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», частиною першою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підпунктом 13 частини першої пункту 3 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Закарпатського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України,

РЕКОМЕНДУЄ:

1. Товарній біржі «Закарпатська універсальна товарно-сировинна біржа» (ідентифікаційний код – 34190565) припинити дії, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» шляхом приведення Регламенту про реалізацію та проведення загальних аукціонних торгів з продажу ресурсів необробленої деревини у відповідність до Положення про організацію та проведення аукціонів з продажу необробленої деревини, затвердженого наказом Державного комітету лісового господарства України від 19.02.2007 № 42, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.02.2007 року за № 164/13431.

2. Про результати розгляду рекомендацій повідомити територіальне відділення у десятиденний строк з дня їх отримання.

Відповідно до частини 2 статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи посадовими особами, яким вони надані.

Згідно з частиною 3 статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

Голова Відділення -
голова колегії

_____

В. Шаленик